

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 20-21 квітня 2017 року)

**Суми
2017**

ПОДОЛАННЯ МІЖМОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Силка А. А., СумДУ

Курс української мови, що читається студентам-іноземцям медичного інституту, які навчаються російською мовою, крім професійної складової (знайомство з українською медичною термінологією, характерними для української мови сталими висловами, які використовуються в лікарській практиці), покликаний дати загальне уявлення про систему сучасної української літературної мови, її фонетичні, граматичні особливості, лексичний склад.

Як відомо, близькоспоріднена двомовність підпадає під дуже сильний інтерференційний вплив з боку рідної мови (у нашому випадку російської, оскільки студенти вивчають її з першого курсу, нею здобувають освіту). Типологічна близькість української та російської мов виявляється на різних рівнях мовної системи: фонетичному, морфологічному, синтаксичному. Але дистанція між лексиконами, хоча й коливалася в різні історичні періоди, все ж завжди залишалася значною. За даними П.П. Філіна, якщо не враховувати інтернаціоналізми й слова, що позначають явища сучасної культури, більш ніж половина української лексики відсутня в російській літературній мові [1, 11]. Ці дані підтверджує і складена професором Київського національного університету імені Тараса Шевченка К. Тищенком схема лексичних розходжень між європейськими мовами, згідно з якою українська і російська мови не збігаються в лексичному складі на 38%. Відповідно між ними зафіксовано 62% збігів: 44% морфемно тотожної і 18% морфемно схожої лексики [2, 266-267].

У зів'язно-типологічних працях з лексикології досліджується як спільна для обох мов лексика, так і диференційна. До першої групи належать такі категорії слів: 1) спільні слова, зумовлені єдністю походження; 2) спільні слова, що виникли в результаті запозичення з тих самих або споріднених мов; 3) спільні слова, поява яких була викликана вторинним зближенням мов (а в різні історичні часи дистанція між українським і російським лексиконами була різною); 4) спільні слова, які розвинулись самостійно в кожній з мов, що відбувається, наприклад, завдяки дії аналогічних закономірностей словотворення за тотожності більшої частини твірних основ і афіксів.

Наявність в українській мові значного прошарку слів, спільних або схожих з російськими еквівалентами, створює у студентів ілюзію відсутності труднощів. Це призводить до ослаблення уваги до специфічних українських лексем, викликає бажання переносити в українське мовлення російські слова або зовні схожі слова, що мають суттєві відмінності в семантиці.

Диференційною, специфічною для української та російської мов лексикою можна вважати: 1) різнокореневі лексичні утворення (*хмара // облако; згадувати // вспоминать; винятковий // исключительный*); 2) спільнокореневі за походженням слова, які у процесі свого розвитку суттєво розійшлися за своїм зовнішнім оформленням (*тулуб // туловище; потилиця // затылок*); 3) близькі за формою і семантикою слова, що не збігаються в повному обсязі (укр. *гадка* і рос. *догадка*); 4) міжмовні омоніми – слова, близькі або тотожні за формою, що мають різне, а іноді й протилежне значення в обох мовах (*час // час; луна // луна; вродливий // уродливый*); 5) безеквівалентні слова, які використовуються в мовленні, зокрема художньому, для відображення національних особливостей побуту, культури, звичаїв тощо (*рушник, щедрівка, мотанка, писанка, вишиванка, вареник // матрешка, щи, чехарда, скomorox, сарафан*).

Особливої уваги викладача української мови в російськомовних групах іноземних студентів потребують міжмовні омоніми. Наприклад, слова *неділя* в українській мові зберегло споконвічне значення 'вихідний день' (день, коли нічого не роблять; пор. рос. «не делают»). В російській мові це слово розширило свою семантику, означаючи часовий період в сім днів. Дуже поширеним в українському мовленні є помилкове вживання цього слова в тому значенні, яке притаманне йому в російській мові: *Зроблю на тій неділі* (замість *на тому тижні*); *Цілу неділю довелось чекати* (замість *цілий тиждень*).

Таким чином, існує низка об'єктивних причин, які викликають труднощі в російськомовних іноземних студентів при вивченні української лексики. Це стимулює необхідність спеціальної роботи над специфічною українською лексикою, привернення уваги студентів до слів, які мають як схожість, так і розбіжності в звуковій формі або семантиці.

Література

1. Филин Ф. П. О некоторых особенностях лексики восточнославянских языков // *Вопр. языкознания*. – 1983. – №1. – С. 3–15.
2. Тищенко К. *Метатеорія мовознавства*. – К. : Основи, 2000. – 350 с.